

68161

POLGÁRI ISKOLAI ÉS TANÍTÓKÉPZŐINTÉZETI TANÁRKÉPZÉS

AZ 1936. ÉVI ORSZÁGOS FELŐOKTATÁSI KONGRESSZUSON
ELŐADTA

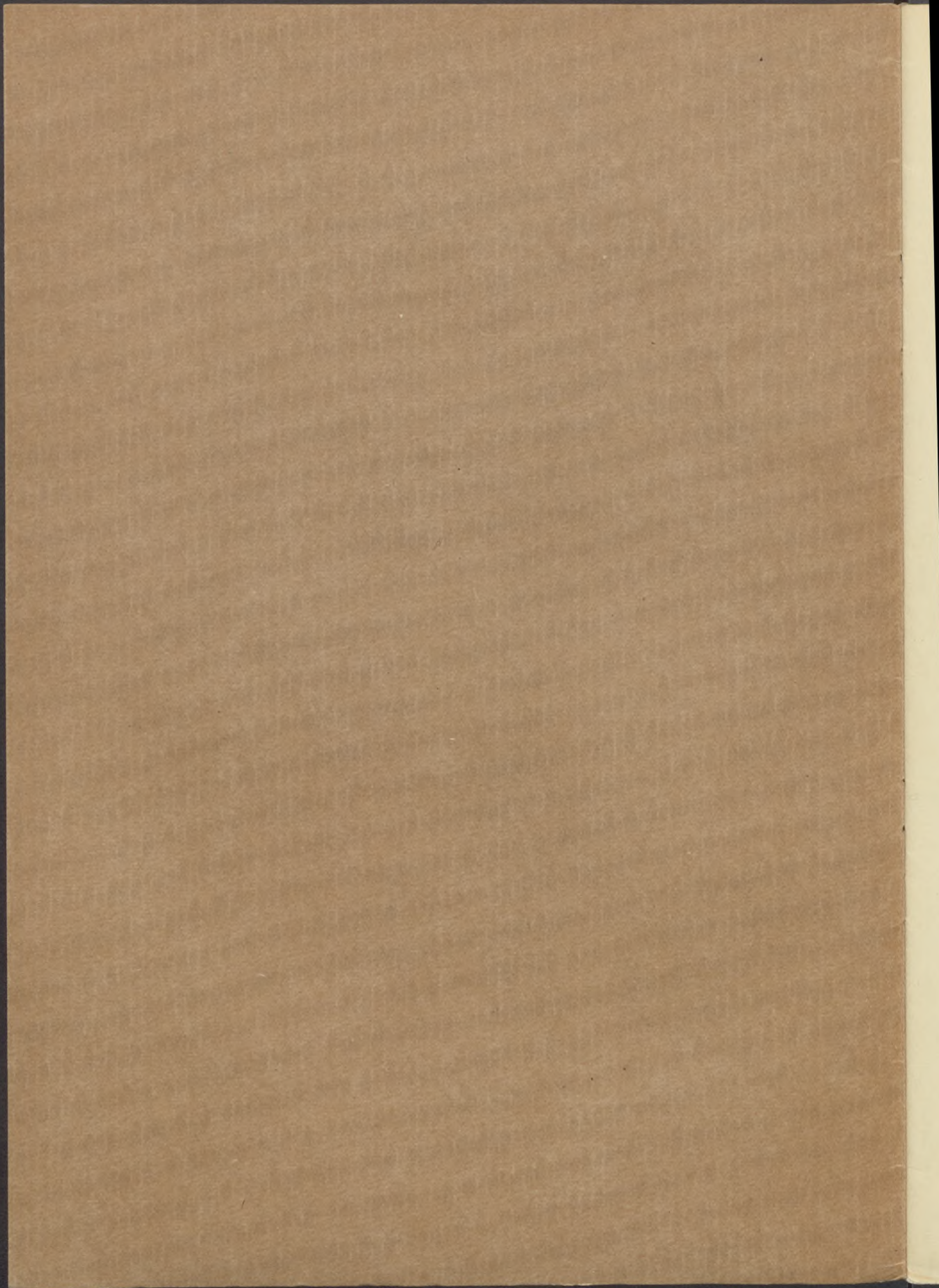
DR. HUSZTI JÓZSEF
EGYETEMI NY. R. TANÁR

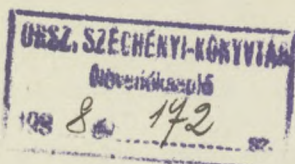
Különlenyomat a Magyar Felsőoktatás című műből

1 9 3 7

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA BUDAPEST

68161

POLGÁRI ISKOLAI ÉS TANÍTÓKÉPZŐINTEZETI TANÁRKÉPZÉS

Előadta

DR. HUSZTI JÓZSEF

egyetemi ny. r. tanár

A polgári iskolai tanárképzést 1928-ig a felekezeti intézmények mellett állami részről a budapesti Pedagógium és az Erzsébet Nőiskola látták el. Az utóbbi két intézmény tudvalevőleg közvetlenül a háború után, 1918 végén kapott főiskolai rangot; ugyanakkor kapták az addigi polgári iskolai tanítók a tanári címet is. Ama feladatok közül, amelyek minden tanárképzésben összefonódnak, a hivatás gyakorlására előkészítő szorosabb értelemben vett szakképzést és a gyakorlati didaktikai képzést illetően a két állami főiskola elsőrangúan teljesítette feladatát: megadta a szakbeli hivatás gyakorlásához szükséges enciklopedikus képzést és növendékeit didaktikailag általában kitűnően előkészítette az iskolai életre. A tudományos munkába való bevezetés a szónak abban az értelmében, ahogyan ezt az egyetemek bölcsészeti karai felfogni és gyakorolni szokták, az említett főiskolákon már csak a megfelelő berendezkedés hiánya miatt sem volt teljes mértékben biztosítható. Ez a körülmény lehetett az oka annak, hogy a polgári iskolai tanári pálya kitűnő tehetségei közül aránylag kevesen kértek részt a szorosabb értelemben vett tudományművelődésből s ezek is nagyjából olyanok voltak, akik utólag az Apponyi-kollégiumi tanulmányok során megismerkedtek az egyetemi szellemmel. Talán ez a körülmény volt az egyik oka annak, hogy a polgári iskolai tanárságnak már régebben egyik legfontosabb törekvése volt, hogy a tanárképzést egészben vagy részben az egyetemre tereljék át. Annak a mélyreható átszervezésnek, amely 1928-ban történt meg, sok tekintetben a polgári iskolai tanárságnak ez a törekvése volt a kiindulópontja.

Kétségtelenül utólag is túlzó álláspontnak minősíthető az a törekvés, amely a polgári iskolai tanárképzést szinte teljes egészében az egyetemre kívánta volna bízni. A terv propagálói valószínűleg maguk sem voltak tisztában azzal, hogy az egyetem nemigen adhat mást, mint ami

a lényege: a tudományos munkába való bevezetést. Ez pedig a tanárképző feladatoknak csak az egyik, igaz, hogy az egyik legfontosabb része. A terv propagálói azt sem vették figyelembe, hogy az egyetemek bölcsészeti karai a középiskolai tanárképzést sem vállalhatták és vállalták teljes egészében, aminek nyilvánvaló bizonyítéka, hogy a bölcsészeti karok mellett mindenütt szüksége mutatkozott külön tanárképző-intézetek és gyakorlóiskolák felállításának. De főleg egyről feledkeztek meg a kizárólagos egyetemi képzés hívei: azokról a kétségtelenül kitűnően bevált hagyományokról, amelyeket az előző polgári iskolai tanárképzés félvszázada megteremtett s amelyekről lemondani egyértelmű lett volna az oktan erőpazarlással.

Az átszervezés mindezeknek a szempontoknak a figyelembevételével megfelelő óvatossággal ment végbe. A két állami főiskolát a vallás- és közoktatásügyi minisztérium egyesítette és egyesített formában, mint állami polgári iskolai tanárképző főiskolát Szegeden helyezte el. Költségvetésileg ez az átszervezés az 1914—15. évi költségvetésben felvett kiadásokhoz képest közel 800.000 pengő évi megtakarítást jelentett, hiszen nemcsak az egyik főiskola összes személyi és dologi kiadásait lehetett megtakarítani, hanem a két budapesti internátus költségei is önmaguktól megszűntek azáltal, hogy a bennlakó növendékek a szegedi Horthyllégiumban voltak elhelyezhetők. Az átszervezés a legnagyobb gonddal örködött azon, hogy a főiskolák régi bevált hagyományaiból semmi se menjen veszendőbe, sőt amennyire ezt a körülmények szükségessé tették és megengedték, az újjászervezett intézmény ezeknek a kitűnő hagyományoknak a nyomán próbált továbbfejlődni: megmaradtak a régi szakcsoportok, megmaradtak mindazok a követelmények a tanulmányi rendben, amelyek a szakfőiskolákon elengedhetetlenül szükséges diszciplináris ellenőrzést voltak hivatva biztosítani, megmaradt a polgári iskolai tanárképzésnek az a speciális gyakorlati része is, amely az úgynevezett kiegészítő szakköröket megteremtette s megmaradt és továbbépült a gyakorlati didaktikai kiképzést biztosítani hivatott gyakorló polgári iskola is. Külön rá kell mutatnom az úgynevezett kiegészítő szakkörök fontosságára. Ez ugyanis az a pont, amelynél a polgári iskolai tanárképzés a középiskolai tanárképzéstől a legélesebben elkanyarodik s egyúttal ez az a tanulmányi rész, amely nagymértékben megnehezíti a középiskolai tanároknak polgári iskolai tanárokká való átképzését még abban az esetben is, ha az elméleti szaktárgyak csoportosítása egyébként megegyezik. Tudvalévő dolog, hogy a legtöbb polgári iskola négyosztályú. Ebből következik, hogy az osztályok kis száma miatt az iskola az esetek túlnyomó részében egyáltalán nem tudja azoknak a tanároknak a munkaerejét az előírt óraszámban kihasználni, akik, mint a középiskolai tanárok általában, csak két elméleti szak tanítására kaptak képesítést. Figyelembe kell venni ezenkívül azt a körülményt is, hogy a polgári iskolában több olyan — elsősorban gyakorlati jellegű — tantárgy van, amelyeknek az óraszámja annyira kicsi a négy osztályban,

hogy külön tanár alkalmazása lehetetlen. Ilyen tárgyak a leánypolgáriban a női kézimunka, az ének, a testnevelés; a fiúpolgáriban a szlőjd, a testnevelés, az ének és a mezőgazdaságtan. Lényeges mozzanat, hogy épen e tárgyak egyike-másika a polgári iskola legfontosabb tárgyai közé sorolható. Az említett körülmények érthetővé teszik a kiegészítő szakkörök fontosságát: ezek nélkül nagyon nehéz lenne olyan kisebb polgári iskolai tanári karokat összeállítani, amelyek a polgári iskolákban megkívánható szakszerű tanítást valóban ellátni tudják. A régi főiskolákon is megvoltak az ének-zene, szlőjd és testnevelés, mint kiegészítő szakkörök. Ezeknek a felvétele azonban nem volt kötelező s általában csak azok szánták rá magukat a kiegészítő szakkörök felvételére, akiket erre kedvezmények juttatásával köteleztek. Az átképzés során egyfelől — a polgári iskolai gyakorlati követelmények figyelembevételével — a kiegészítő szakkörök száma a női kézimunkával és a mezőgazdasággal gyarapodott, másfelől a kiegészítő szak felvétele minden polgári iskolai tanárjelölt számára kötelezővé lett. Ez az alapjáibanvéve egyszerű intézkedés rendkívüli mértékben fokozta most már a polgári iskola szempontjából a fiatalabb tanári generáció használhatóságát. Általában a polgári iskolai tanárképzés kezdettől fogva mindvégig azon az elvi alapon állt s ennek következményeit a gyakorlatban le is vonta, hogy a tanárképzés csak a tényleges polgári iskolai szükségletek vetülete lehet. A négy évre felemelt tanulmányi idő lehetővé tette azt is, hogy a didaktikai gyakorlati kiképzés az egész vonalon nagyobb teret kaphatott.

Ehhez a régi alaphoz, vagy a régi alapon továbbfejlődött részekhez járult a nagy novum, az egyetemi tanulmány. Amint említettem, ennél a résznél a nézetek meglehetősen szélsőségesek voltak: az egyik tábor teljesen feleslegesnek tartotta a főiskolák munkájának egyetemi hallgatással való kiegészítését, a másik tábor viszont az egész tanárképzést csak az egyetemre kívánta bízni. Az átszervezés ezen a ponton is a legnagyobb óvatossággal járt el akkor, midőn a tudományos specializáltság gondolatát szem előtt tartva, az egyetemi kooperációt az egyik tanárképzői szaktárgyra vagy a szaktárgynak önálló tudományos diszciplinát alkotó részére tette kötelezővé. A helyzetet világosan mutatja a Szervezeti Szabályzat idevonatkozó pontja, amely a következőképpen hangzik: „A főiskola hallgatói a tanárképző tanulmányi rendjében kiszabott előadásokon kívül választott szakcsoportjuk egyik szakköréből, illetőleg annak egyik szaktárgyából a m. kir. Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi, illetőleg mennyiségtan-természettudományi karán is kötelesek előadást hallgatni s e célból az egyetemre rendkívüli hallgatókul beiratkozni. Az egyetemen választható szaktárgyak a következők: magyar nyelv, magyar irodalom, történelem, német nyelv és irodalom, földrajz, állattan, növénytan, ásványtan, vegytan, mennyiségtan, természettan“. Újabban választható ezek egyike helyett a filozófia és pedagógia is. Az egyetemen hallgatandó előadások óraszama a választott szaktárgy követelményeihez igazodik. A főiskolán

általában elfogadott kollokviumi kötelezettség kiterjed az egyetemen választott szaktárgyra is. A hallgatandó egyetemi előadásokat a tanárképző igazgatótanácsának megfelelő szakcsoportot képviselő igazgatótanácsosai féléről-félére állapítják meg.

Nagy körvonalakban ez a polgári iskolai tanárképzésnek az az új rendje, amelyet a nyolc év előtti újjászervezés megteremtett. Őszintén meg kell mondanom, hogy az átszervezés során több olyan aggályos mozzanat merült fel, amit további gondos eljárással lehetett csak kiküszöbölni. Hangulati szempontból nagy nehézséget jelentett az a körülmény, hogy a budapesti két főiskola tanári karának csak egy kis töredéke kísért el a főiskolát Szegedre s természetesen ez a töredék is lélekben a maga részéről nem könnyen nyugodhatott bele a dolgok új rendjébe. A növendékeknek megterhelést jelentett nemcsak a tanulmányi idő felemelése, hanem az egyetemre való beiratkozás kötelezettsége is, noha hálásan kell elismerni, hogy mind a minisztérium, mind az egyetem főleg a beiratkozással járó anyagi terheken a legnagyobb készséggel enyhített. A polgári iskolai tanárságnak az a része, amely a tanárképzést teljes mértékben az egyetemre kívánta átvinni, az átszervezéssel nyújtott megoldást keveselte, viszont az a rész, amely az egyetemet általában feleslegesnek gondolta, ezt is sokalta. S azt is őszintén meg kell mondanom, hogy a Ferenc József Tudományegyetem két érdekelt karában is sok aggodalmas vélemény hangzott el a tekintetben, vajjon a polgári iskolai tanárképzősök, akiknek nagy része tudvalevőleg tanítóképzből került most már az egyetemre is, követni tudják-e majd az előadásokat s nem fogják-e az egyetem szempontjából hiányosnak tetsző, más fajtájú előképzettségükkel szükségszerűen lenyomni a színvonalat. Mindezekre az aggodalmakra a nyolc év alatt szerzett tapasztalatoknak kell megadnia a választ.

Amikor ezeket a tapasztalatokat regisztrálom, lehetőleg másokat beszélgetek már csak azért is, mert annakidején az átszervezés elvi alapjainak kidolgozásában és a gyakorlati megvalósításban is részem volt, tehát érdekelt félnek lennék minősíthető. Előjárójában meg kell még említenem, hogy a polgári iskolai tanárképzés alapelveit illetőleg ma sem mondható teljesnek az egyértelműség, ami egyébként általános emberi jelenség. Vannak azonban olyan értékes és egyben vitán felül kompetens nyilatkozatok, amelyek mutatják, hogy mérvadó helyeken, elsősorban az érdekeltek körében a tanárképzés mai rendje általában nagy megnyugvást kelt. A polgári iskolai tanárképző főiskola 60. évzáró ünnepén a főiskola jelenlegi ügyvezető igazgatója, Littke Aurél, aki még a régi budai Pedagógiumban is hosszú éveken át teljesített szolgálatot, nyilatkozott a tanárképzés új rendjéről s többek között a következőket mondta: „Az egyetemmel való együttműködés rendszeresítése ideális állapotot teremtett a tanárképzés terén... Meg vagyok győződve arról, hogy azok az okleveles tanárok, akik most távoznak a főiskoláról... a magasabb követelményeknek meg fognak felelni..., a szép eredmény

nyilvánvaló bizonyítéka annak, hogy a Szegedre áthelyezett és újjászervezett tanárképző főiskola sikeresen kiállotta a tűzpróbát és azokat a megrázkódtatásokat, amelyek az áthelyezéssel és átszervezéssel jártak. A főiskola 60 éves, de egészséges, erőteljes fája új gyökereket mélyesztett új talajába és új biztos alapokra helyezkedett. Legújabban a szegedi tankerület polgári iskolai igazgatóinak értekezletén hangzott el az egyik polgári leányiskolai igazgató szájából a következő megállapítás: „...örvendező lélekkel állapítom meg, hogy a polgári iskolai nevelői gárda tudatában tanárképzésünk ügye elvileg közmegnyugvásra megoldott probléma, mely az eredetileg helyesen elindult gondolat, az elmélet és gyakorlat harmónikus ölekezésének korszerű formája. A magyar nevelői rend nem minden osztálya van abban a szerencsés helyzetben, hogy a pályára való előkészítésük vonatkozásában hasonló álláspontot képviseljen. ... Véglegesen summázhatom, hogy a polgári iskolai tanárképzés mai rendje az érdekeltek tudatában elvileg közmegnyugvásra megoldott probléma, melynek irányvonala és felépítése az egész státus helyeslésével találkozunk”. Mindezek alapján most már talán magam is megállapíthatom, hogy a polgári iskolai tanárképzés új rendje határozottan kedvező eredményeket hozott, amennyiben a jelek szerint a szakbeli felkészültség színvonalát fokozta, a nélkül, hogy a hivatástudatot és a gyakorlati készséget a legcsekélyebb mértékben csökkentette volna.

Mielőtt tovább mennék, meg kell jegyeznem, hogy a régi felekezeti polgári iskolai tanárképzők közül egyedül a budapesti Angolkisasszonyok róm. kat. Tanárképző Főiskolája tudta mindazokat a feltételeket teljesíteni, amelyek a polgári iskolai tanárképzés új rendje következtében jelentkeztek. Örömmel állapíthatom meg erről a helyről is, hogy a budapesti intézmény minden tekintetben nemes versenyre kel a szegedi főiskolával. A fenntartó rend külön elismerést érdemlő nagy anyagi áldozatokat hozott, építkezett, új laboratóriumokat létesített, a tanári kart újra szervezte és kiegészítette abban a tudatban, hogy a katolikus polgári iskolai tanárképzés színvonalban nem maradhat az állami mögött. A tanárképzés új rendje ezen a főiskolán teljesen az állami követelményeknek megfelelően alakult ki. A növendékek az országos polgári iskolai tanárvizsgáló bizottság előtt kötelesek vizsgálataikat letenni. Némi, aránylag nagyon csekély anyagi áldozat kellene az egyház és az állam részéről ahhoz, hogy a még meglévő hiányok mentől előbb kiküszöbölhetők legyenek; azt ugyanis nehéz lenne a kizárólagosan tandíjbevételekre utalt fenntartó rendtől kívánni, hogy a főiskolától igényelt nagyméretű tanulmányi apparátust csak a maga eszközeiből teremtsse elő.

Az elmondottakból következik, hogy további reformra alig van szükség. Ha a polgári iskola reformja ezt az iskolatípust az eddiginél is gyakorlatibb irányba terelné, a tanárképzés jelenlegi rugalmas szervezete minden nehézség nélkül követni tudja a polgári iskolát új útjain is. Egy pont van csupán, amit reformkívánságként megjelölhetnék s ez a pont

is csak logikus kiegészítése az egyetemi tanulmányoknak. Az eddigiek során az érdekelt egyetemi karok bőséges tapasztalatokat szerezhettek arra vonatkozólag, nem lenne-e tudományos szempontból megfontolandó, hogy a polgári iskolai tanárjelöltek legkiválóbbjai, akik teoretikus képességeikkel különösen kitűntek és akiknek rátermettségét a szaktanár egyéni elbírálás alapján megállapította, az egyetemen tudományos grádust, azaz doktori diplomát szerezhessenek a nélkül, hogy a formai kellékek megszerzése a tulajdonképeni tudományos felkészültségtől energiákat vonna el. Ez annyit jelentene, hogy a doktorátusi szabályzatot néhány ponton módosítani kellene. Kiindulási pont lehetne a jelenlegi szabályzatnak az a rendelkezése, amely kivételes esetekben érettségi és megfelelő egyetemi előtanulmányok nélkül is tisztán tudományos teljesítések alapján lehetővé teszi a doktori fokozat elnyerését. Egyébként csak olyan kívánságai vannak a polgári iskolai tanárképzőnek, amelyek nem tartoznak elvi sférába, mint például az utóbbi években túlságosan lecsökkentett ellátmány emelése, a már eredetileg szűkeknek bizonyult helyiségek bővítése stb.

Nem lenne teljes beszámolóm, ha még egy fontos mozzanatra külön ki nem térnék. A polgári iskolai tanárképzés, híven régi hagyományaihoz, a fokozatos szelekció elvére van felépítve: a tanítóképzőből a legjobbakat válogatja ki, a középiskolából a legrosszabb esetben is csak jól éretteket vesz fel, a felső kereskedelmi iskolából és a felső mezőgazdasági iskolából csak jelesrendűeket emel ki. Ehhez járul még a szabályzatnak az a követelménye, hogy mindazok, akik nem tanítóképzőből jelentkeztek, külön felvételi vizsgálatot kötelesek tenni. A kollokviumok és vizsgálatok a szakfőiskolai elgondolásnak megfelelő szigorú következtességgel kezeltetnek. Így például az alapvizsgálatot bukás esetén csak egy ízben követheti javítóvizsgálat; aki ezen nem felelt meg, az tanulmányait a főiskolán tovább egyáltalán nem folytathatja. A szelekciós elv következetes alkalmazásának eredménye, hogy a férfinélteknel egyáltalán nincs úgynevezett túltermelés; aki a diplomát megkapta, annak elhelyezkedése körülbelül ma is biztosítottnak tekinthető. A főiskola kitűnően működő, még ma is aránylag jelentős összegekkel rendelkező diákjóléti intézményei a segélyezésnél, az anyagi helyzet mellett, mindig a legnagyobb mértékben figyelembe veszik a tanulmányi eredményeket. A segélyezésekkel egyúttal a vezetőség irányítja az egyes szakokon való arányos elhelyezkedést; így például külön gondoskodásra van szükség, hogy férfitanerők *minden* szakban megfelelő számban álljanak rendelkezésre. A nőhallgatóknál — beleértve a budapesti kat. tanárképző diplomásait is — körülbelül 25—30% túlprodukciót teszünk lehetővé. Erre azért van szükség, mert a nők gyorsabb kiválása a szolgálatból, esetleges férjhezmenetele stb. indokoltá teszi a kisebbmértvű tartalékolást. Újabban igen nagy számban jelentkeztek átképzésre egyebütt elhelyezkedni nem tudó középiskolai diplomások is. Ha ezek előzetes tanulmányaikat

megfelelő sikerrel végezték, akkor a megszabott feltételek mellett minden nehézség nélkül bejuthatnak a polgári iskolai tanárképző főiskolába, amely azonban kénytelen számukra további tanulmányi időt megállapítani, mégpedig annyit, amennyi okvetlenül szükséges az elengedhetetlen kiegészítő szakkör elvégzésére és a megfelelő didaktikai átképzésre. Ez az idő a jelen körülmények között ugyanannyi, mint amennyi idő alatt elvileg az okleveles középiskolai tanár például a tanítói diplomát utólag megszerezheti: tehát általában két év.

Az elmondottak alapján talán szabad azt a szerény következtetést levonnom, hogy a polgári iskolai tanárképzés jelenleg nyugvóponton van s nem kíván további lényegbevágó reformokat, legfeljebb az eddigi jól bevált alapelvek következményeit óhajtaná belső megigazulással egyes pontokon tökéletesebben levonni. Az állástalan diplomások keserű kérdése sem tesz szükségessé semmiféle különleges intézkedést. Ebből a szempontból a polgári iskolai tanárképzés ma szigetnek minősíthető, amelynek partjait azonban minden oldalról erősen csapkodja az a hullámverés, amelyet a középiskolai tanári pálya hatalmas feleslege a középfokú iskolák terén már pusztító létevel jelent. Az eredményeket, amelyek a kereslet és kínálat területén megállapíthatók, nem valami különleges szervezés hozta létre, hanem a már említett szelekciós eljárás mellett talán még az a körülmény is, hogy az egész polgári iskolai tanárképzés országosan egységes irányítás alá van rendelve.

A tanítóképzőintézeti tanárképzésről már nagyon kevés a mondanivalóm. Ismeretes dolog, hogy a tanítóképzőintézeti tanárképző, az úgynevezett Apponyi-kollégium elsősorban a polgári iskolai tanárképzőre van felépítve. A jelölt abban a főszakban, amelyet a polgári iskolai tanárképzés négy éve alatt az egyetemen hallgatott, további két évig köteles most már egészen mélyremenő egyetemi tanulmányokat végezni. Ezeket kiegészítik az Apponyi-kollégiumi szakvezető órák és a tanítóképzői gyakorlás, amely kiterjed a tanítóképzők gyakorló elemijére is. A polgári iskolai tanárképzés átszervezésével kapcsolatban felmerültek olyan törekvések, amelyek a tanítóképzőintézeti tanárképzésből szeretnék volna kikapcsolni a polgári iskolai tanárképzést. A terv szerint a jelöltek a tanítóképzőből egyenesen az egyetemre mentek volna s ott szereztek volna meg a tanítóképzői tanári diploma elnyeréséhez szükséges tudományos alapot. Egy-két évvel ezelőtt e tárgyban a vallás- és közoktatásügyi minisztérium országos értekezletet kezdeményezett s az ott elhangzottak figyelembevételével készült tervezet továbbra is a polgári iskolai tanárképző elvégzéséhez, illetőleg polgári iskolai tanári diplomához kötötte az Apponyi-kollégiumba való felvételt. Alapjában véve ugyanaz a kérdés vetődött fel ezen az értekezleten is, amely kérdés a polgári iskolai tanárképző átszervezésekor a középpontba került: szabad-e feladni jól bevált hagyományokat olyan elképzelésekért, amelyek esetleg csalódást hoznak? A fokozatos szelekció elvére épített régi rendszer, amely

a polgári iskolai diplomások legkiválóbbjait juttatta be az Apponyi kollégiumba, továbbra is a legnagyobb mértékben megfelelőnek látszik. A tanítóképzőintézeti diplomások a maguk hivatásának mind tudományos felkészültség szempontjából, mind didaktikai tekintetben szinte a mesterjelöltjei. A színvonalat mutatja az a körülmény is, hogy a tanárvizsgálatokon, amelyeket a jelöltek egyetemi tanár-cenzorok előtt tesznek le, átlagosan 70—80%-ban kitűnő jegy szokott lenni az eredmény. Alapjábanvéve a tanítóképzőintézeti tanárképzésnek nincs más kívánsága, minthogy az említett országos értekezlet megállapodásai alapján készített tervezetet valóban életbeléptessék. Ez a tervezet néhány ponton jelöl meg fokozottabb mértékű biztosítékot arra nézve, hogy a leendő tanár a tanítóképző intézet speciális szellemébe már előzetes tanulmányai során valóban beleélhesse magát.

Az említettekből következik, hogy számbavehető túlprodukció a tanítóképzőintézeti tanárképzésnél sincs, inkább ennek az ellenkezője lenne, főleg egyes felekezeti iskolák szükségleteit tekintve, megállapítható. A jelöltek jórésze rendszerint szerzetesnő. A világiak kiválogatása és felvétele pedig a szerint történik, hogy a következő öt évben a különböző tanítóképző-intézetekben milyen szakos és milyen vallású tanárookra vagy tanárnőkre lesz előreláthatólag szükség. Ezen a ponton könnyelműség lenne a nagy számok törvényével operálni, mert jelenleg a tanítóképzőintézeti tanárok országos létszáma nem teszi lehetővé az előrelátás nélkül való, nem irányított tanárképzői létszámot. Az egységes vezetés itt is megadja a lehetőséget arra, hogy a kereslet és kínálat továbbra is harmóniában maradjon.

